

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV.

V Ljubljani 1. marca 1864.

List 5.

Kako je mogoče dospeti Slovanom do prave omike in sreče narodne?

(Spisal Fr. Neboslav.)

Zveličanje je namen človeštva. Da pa posamesni narodi zmiraj bolj in bolj spoznavajo svojo nalogo, in svoj sveti namen prav čislati jamejo, jim je odločil Bog vsakemu posebej za to primeren čas, čas omike. To dobo so doživeli že mnogi poganski narodi. Ali ni jih prav osrečila, ker je niso razumeli dovolj. Čutili so sicer v sebi neko hrepenenje po popolnamosti, sanjali so o sreči, ki bi jim jo dalo bilo izobraženje; ali omika jih je le omehkužila in pripravila za pad. Iskali so sreče le v vzivanju in časni moči. Še le kristijanskim narodom je zasvetila luč prave omike. Zbudili so se in jeli se gibati veselo. Narod za narodom se je jel izobraževati, in eden drugega je hotel prehiteti v omiki.

Tudi mi Slovani smo sprejeli pravo vero, in z njo poklic k omiki. Navdaja nas preserčna želja doseči pravo omiko. Ali kako si bomo prisvojili ta dragoceni biser?

Ravnala se bo gotovo prihodnost naša po podlagi, ki jo položimo izobraženosti svoji. Za to je zelo važno, da ne zgrešimo prave poti do nje. Dosegli jo pa bomo, ter postavili si krasen hram slave in sreče narodne, ako ga bomo zidali na podlagi dveh kamnov, vere in sloge, in ako se bomo vedno ogibali lepotičiti ga s strupenimi cveticami brezbožja. Te sicer dopadajo očem s svojo zunanjsko lepoto in mamijo serca z zapeljivim duhom. Ko pa odevetó, rodé gnjil sad, ki okuži celo poslopje.

Pervi pogoj za omiko je tedaj prava vera. Ker le ona

nas more vedno zvesto voditi do namena našega. Le na njo smemo zidati tudi svojo časno srečo in moč. Pod njenim ščitom se razvijajo naj bolj veselo vede in umetnosti, ki nam blažijo serce in bistrijo um. To nam spričuje jasno povestnica. Kaj je Gerke podbudovalo k marljivosti? kaj jih gonilo, da so doverševali tako slavne dela junaci njihovi, n. pr. Heraklejš, Tezej in drugi? In če bi tudi taki možje ne bili nikoli živeli, kaj je pa vdihnilo slavnemu gerskemu narodu nežni čut? Kaj ga je sililo k vdanosti v voljo božjo, ki se je še ohranila v prekrasnih pesmih njegovih? Vera je storila vse to, in je razvila pri Gerkih toliko lepih lastnosti, ki jih občudujemo še zmiraj. Ona je navduševala stare rimljanske vojake na bojišču, in je dajala še celó ženam serce, da so rajše umerle, ko živele v nečasti.

Storila je tedaj toliko že slaba vera, v kateri je bilo zakrito prvotno razodenje za pravljicami in pesniškimi izmišljotinami. Koliko bolj pa mora cveteti naša vera, katero je označeval sam Bog! Varujmo jo torej ko naj dražji zaklad! Ne nasledujmo narodov, ki so zgubili vero, z njo pa tudi srečo! Varujmo se, kolikor je mogoče, da nam ne vnide v slovstvo červ brezbožnega modrovanja. V začetku še gleda na skrivnem; ali kmali se okrepcá, stopi prederžno na noge, in že hitreje spodjeda drevo narodne sreče. Narod oslabí, in se mora umakniti drugemu bolj krepostnemu. Priča tega so nam zopet Gerki in Rimljani. Zapustivši vero so hiralí zmiraj bolj in bolj, ter se na zadnje zgubili med drugimi narodi.

Drugi pogoj za omiko našo je sloga. Ta sledí že iz prvega pogoja, ako ga spolnujemo zvesto; ker sloga se opira na ljubezen bratsko. Ljubav prava pa mora imeti korenike v veri; drugače ni prava, ampak sebična. Take pa se moramo varovati posebno mi, ki nas je tako razkosala nemila osoda. Zatorej moramo pa tudi z veseljem obračati svoje moči za vzajemnost slovansko. Podpirati moramo iskreno vsako demoljubno početje. Posebno pa je potrebno, da se soznani vsak bolj izobraženi Slovan vsaj z nekterimi narečji slovanskimi. Ker le tako mu je mogoče razsojevati dela kakega drugega plemena, ter ga prav čislati. Pri tem pa moramo ravnati složno, ako čemo doseči namen; ker spoznali smo živo potrebo sloge, ko smo se bili prepričali, da nas nesloga le pogubiti more. Kakor blisk nas je torej prešinila ideja sloge, kakor poje Begović:

„Od sinjega našeg mora,
 Pa od vječnog tamo leda,
 Do balkanskih divnih gorá —
 Slava svoju decu reda.
 Sviem je jedna rieč: Sloga!
 Hajde napred u ime Boga!“

In ako bo blagoslovil Najvišji blage namene naše, nas bo čislati jela Evropa, in zaslovelo bo ime slovansko po vsem svetu!

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

V Vojaški Granici začeli so pervikrat šole stalno popravljati, ko je bil jezuitarski red odpravljen in je dospelo naj višje povelje na verhovne vladne kancelarije. Dvorsko-vojno svetovavstvo dne 1. svečana l. 1774. je razglasilo vodila, po katerih naj se vreduje splošno šolstvo in učilništvo; vsem vojnim gosposkam je bilo ukazano ravnati se po njih; tirjali so tudi od njih natančne poročila v šolstvu in nasvete, kako bi se dalo izboljšati. Ker ni bilo v Vojaški Granici sposobnih učiteljev, poslali so naj popred iz vsega okroga enega, ki je razun deželškega jezika tudi nemškega umel, v normalno šolo na Dunaj. Po vseh, glavnih krajih v Granici napravili so izgledne šole; hodili so v vanje tudi učitelji iz okroga, da bi se naučili normalne metode. V varaždinski Granici prevzeli so takšno šolo o. o. pijaristi v Belovaru. V karloveškem okrogu pošiljali so učenike tastran Kapele v Karlovec, prek te gore pa v Bründl učeniku Majarju. Slabih učiteljev niso hotli imeti.

Ko so bile normalne šole napravljenе, sošle so se šolske komisije. Med vojaškimi častniki imel je tudi sedež vravnajoči nadučitelj; v Belovaru pa o. superior pijaristov. Vdile so se šole kakor poprej po vojaški, samo da so ravnatelji šol kot zvedenci govorili in svetovali, in so včasih tudi samostalno šole obiskovali. Vsacega polleta ali konec šolskega leta sporočevalo se je dvorsko-vojaškemu svetovavstvu, ki je v poslednji stopnji določeval.

Sporočila, ki so dospele vsled dvornega povelja dne 1. svečana l. 1774. zastran šolstva, razodele so očitno, koliko da se mora še zgoditi v Vojaški Granici, da bi se vstreglo željam prevzvišene vladarice. Odkar so pa začeli šolstvo vredovati, napredavali so v Granici počasi, pa stanovitno.